

Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkui V. Pranckiečiui
Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms
Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetui
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui S. Skverneliui
LR Užsienio reikalų ministrui L. Linkevičiui
LR Socialinės apsaugos ir darbo ministrui L. Kukuraičiui

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VISUOMENINIŲ ORGANIZACIJŲ IR PILIETINIŲ JUDĖJIMŲ
ATVIRAS LAIŠKAS

2017 m. birželio 27 d.
Vilnius

***Stambulo konvencija prieštarauja Konstitucijai: ratifikuoti Seime
negalima***

Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetas 2017 m. birželio 16 d. Seime surengė tarptautinę konferenciją „**Stambulo konvencijos ratifikavimas – kas pasikeistų**“. Birželio 19 d. minėtas komitetas Seimo tinklalapyje paskelbė neobjektyvų ir neišsamų konferencijoje išsakytų minčių apibendrinimą (toliau - Pranešimas), iš kurio seka, neva konferencijoje buvo pritarta konvencijos ratifikavimui, kad ratifikavimui nėra jokių konceptualių ir teisinių kliūčių.

Visuomeninės organizacijos mano, jog yra atvirksčiai: konferencijoje nebuvo paneigtos Stambulo konvencijos teisinės spragos, taigi vien dėl šios priežasties patvirtinti Stambulo konvencijos ratifikavimo teisinės galimybes konferencija negalėjo, o Seime konferencijoje dalyvavusios vienos siauros visuomenininkų grupės pritarimas jai negali būti laikomas pakankamu pagrindu konvencijai ratifikuoti.

Seimo Žmogaus teisių komiteto pranešime net nepaminėta, kad konferencijos dalyviai, remdamiesi konkrečiomis konvencijos straipsnių formuluotėmis, argumentuotai paneigė Lietuvos Užsienio reikalų ministro L. Linkevičiaus bei Socialinės apsaugos ir darbo ministro Lino Kukuraičio teiginius dėl konvencijos atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Konferencijoje teigta, kad, konvencija kritikuojama neva prisidengiant religiniais samprotavimais, kad konvencijos ratifikavimas nereikalaus keisti Konstitucijos – neva konvencija neprieštarauja Konstitucijai, o problemos visuomenėje kylančios tik dėl neadekvataus konvencijos sąvokų interpretavimo.

Tačiau valstybės atstovai, sprenddami dėl konvencijos atitikties LR Konstitucijai, rėmėsi tik lietuvišku konvencijos teksto vertimu, kuriame mūsų nuomone, yra netinkamai išverstos esminės konvencijos sąvokos. Pvz., anglų kalba konvencijos siekinys, turintis fundamentalią normatyvinę prasmę - užtikrinti SUBSTANCINĘ (*substantive*) vyro ir moters lygybę, lietuviškai išverstas kaip siekis sukurti REALIĄ vyro ir moters lygybę ir jau apie principinį siekinio normatyvumą praktiškai nieko nepasako. Būtent konvencijos tikslas užtikrinti SUBSTANCINĘ vyro ir moters lygybę prieštarauja LR Konstitucijos 38 straipsniui, nes jis paremtas substancine (materialia, gamtoje determinuota), t.

y. normatyvine vyro ir moters biologine skirtimi bei atitinkamai dėl to egzistuojančiu galimu socialinių vaidmenų nesutapimu.

Pažymėtina, kad konferencijos dalyviams buvo išplatintos kritinės pastabos dėl minėtos konvencijos ir atskirų jos straipsnių nuostatų. Šias pastabas pakomentavo konferencijos pranešėjas - Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro atstovas Vytautas Budnikas. Jas diskusijoje išsakė ir teisės prof. dr. Saulius Arlauskas. Į anglų kalbą išverstos minėtos pastabos konferencijos pradžioje buvo įteiktos svečiams - Stambulo konvencijos priežiūros GREVIO ekspertų grupės narėms Iris Luarasi ir dr. Vesna Ratkovič.

Svarbu tai, kad Seimo Žmogaus teisių komitetas neobjektyviai informuoja visuomenę, neva GREVIO ekspertės išsklaidė abejones dėl „paslėptų“ konvencijos tikslų. Tačiau yra priešingai: ekspertės netgi nekomentavo nei konferencijoje išsakytų kritinių pastabų dėl konvencijos teiginių, nei kritinių pasisakymų dėl konvencijos nuostatų, prieštaraujančių Lietuvos Respublikos Konstitucijai – nuostatos prieštarauja net 14-ai Konstitucijos straipsnių (priedas prie šio laiško).

Kartu pažymime, kad konferencijoje nebuvo atsakyta į esminius klausimus:

1. Ar tikrai konvencija nekelia tikslo substanciškai suvienodinti vyro ir moters socialinius vaidmenis ir tuo paneigti natūralią vyro ir moters socialinių vaidmenų skirtį (*konvencijos 1 straipsnyje yra aiškiai nurodyta, kad konvencijos tikslas yra skatinti substancinę vyro ir moters lygybę*). Neatsakyta į klausimą, ar konvencija pripažįsta vyro ir moters socialinių vaidmenų pasiskirstymui gamtoje užprogramuotą principinę substancinę dviejų seksualinių lyčių skirtį (*konferencijoje toks konvencijos neapibrėžtumas buvo kvestionuotas*);
2. Neatsakyta motyvuotai, kuo yra blogi tradiciniai „STEREOTIPINIAI“, daugumai Lietuvos visuomenėje vyrų ir moterų suprantami bei priimtini kaip teisingi vyro ir moters socialiniai vaidmenys šeimoje, kuriais vyras ir moteris lygiaverčiais pagrindais (be diskriminacijos) dalijasi šeimos išlaikymo našta bei funkcijomis. Nepaaiškinta, kodėl siekiant konvencijos tikslo skatinti substancinę vyro ir moters lygybę, minėtus socialinius vaidmenis privalu keisti netradiciniais vyro ir moters socialinių vaidmenų šeimoje stereotipais. Nepaaiškinta, kokios pasaulėžiūros pagrindu konvencija neigia tradicinius vyro ir moters socialinius vaidmenis, vadindama juos blogais stereotipais, kartu neapibrėždama teigiamo NESTEREOTIPINIO vaidmens sampratos, palikdama laisvę valstybei savo nuožiūra ir vienašališkai spręsti dėl jai priimtinių vyro ir moters vaidmenų bei jų tarpusavio santykių.

Konferencijos dalyviai negavo atsakymų ir į daugelį kitų klausimų:

- Pvz., ar konvencijos 12 straipsnio 5 p. nurodoma vadinamoji „**garbė**“ nėra siekis pasikėsinti į Lietuvos žmonių tradicinį vyro ir moters garbės suvokimą, žmogaus įsitikinimų laisvę ir privataus gyvenimo neliečiamumą? Ar šio straipsnio nuostata nepaneigia universalios žmogaus teisės turėti savo orumą pagal savo supratimą ir pasaulėžiūrą? Atkreiptinas dėmesys, kad konferencijos pranešėjas prof. Šarūnas Liekis netgi tvirtino, jog žmogaus orumo turinys yra **KINTANTIS, DIRBTINAI FORMUOJAMAS**. Tokia nuostata apskritai kelia sumaištį konstitucinėje žmogaus teisių doktrinoje, kurioje kategoriškai reikalaujama, kad valstybė jokiais teisės aktais nepažeistų žmogaus orumo.
- Konferencijoje neatsakyta, koku būdu ,vadovaujantis konvencija, valstybė įtrauks į formaliojo švietimo bei mokymo programas **nestereotipinius** vyro ir moters vaidmenis,

lyties tapatybės ir socialinių vaidmenų lygybės ar kito statuso aspektus, nepažeisdama konstitucinės piliečių įsitikinimų laisvės (Konstitucijos 25 str.) bei tėvų arba globėjų teisės auklėti vaikus pagal savo dorovinius ir religinius įsitikinimus (Konstitucijos 26 str.).

- Konferencijoje neatsakyta, kaip valstybė užtikrins konvencijos 3 straipsnio įgyvendinimą, kuris nustato, jog smurtas prieš moteris reiškia „*visus smurto veiksmus, dėl kurių moterys gali patirti psichologinę arba ekonominę žalą*“, t. y. kaip trečdalyje Lietuvos šeimų nuolatiniame skurde gyvenančias moteris valstybė apgins nuo ekonominio ir socialinio pažeminimo.

Nevardindamos visų konvencijos straipsnių prieštaravimo ir neatitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai (tai nurodoma priede prie šio laiško), Lietuvos visuomeninės organizacijos ir judėjimai atkreipia dėmesį į neatsakingą oficialių valstybės pareigūnų viešą konvencijos turinio vertinimą, kuris sudaro nepagrįstą įspūdį, jog konvencijai ratifikuoti, Lietuvos Respublikos Konstitucijos keisti nereikia.

Visuomeninės organizacijos vienareikšmiškai taip pat patvirtina konferencijoje išsakytą nuomonę, kad konvencijos vertimas į lietuvių kalbą yra netikslus ir klaidingas, kad konvencijoje esama ideologinių, nemokslinio pobūdžio nuostatų. Kartu pažymi, kad valdžios siekis išvengti atviros diskusijos su konvencijos oponentais šia tema ir daugelis konferencijoje neatsakytų klausimų tik dar labiau stiprina įsitikinimą, jog Stambulo konvencijos ratifikuoti negalima iš esmės nepakeitus Konstitucijos ir nustatyta tvarka nesuderinus konvencijos tekste esančių vertybinių nuostatų su visuomene.

Priedai:

1. Pastabos dėl Stambulo konvencijos nuostatų prieštaravimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.
2. Kritinės pastabos dėl Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris prevencijos ir kovos su juo (Stambulo konvencija) (2016/2966(RSP) atskirų straipsnių nuostatų

Visuomeninės organizacijos ir pilietiniai judėjimai

Lietuvos žmogaus teisių asociacija

Piliečių gynimo paramos fondas

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija

Nepartinis demokratinis judėjimas

Asociacija prieš tėvų atstūmimą APTA

Tėvų ir vaikų gynimo sąjunga

Lietuvos Helsinkio grupė

Nacionalinė teisingumo ir gynybos sąjunga

Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija

Lietuvių fronto bičiulių sąjūdis

Lietuvos tėvų forumas

Nurodytų organizacijų pritarimą atviram laišku tvirtinu:
Piliečių gynimo paramos fondo direktorius

Stasys Kaušinis